

poskytli metodickú pomôcku *Zdokonaľovania sociálneho riadenia poľnohospodárstva pomocou noratívov podnikovej spoločenskej spotreby a Metodika hodnotenia THP v poľnohospodárskych podnikoch*. Úspešná spolupráca je napríklad i s Okresným oddelením MPVŽ SSR v Trnave, kde pracovníci VÚEPP v Bratislave spracovali *Plán kádového, personálneho a sociálneho rozvoja pracovných kolektívov poľnohospodárskych podnikov okresu Trnava na roky 1987—1995*.

Záslužná práca kolektívu oddelenia sociálneho rozvoja je i v oblasti organizovania vedeckých konferencií a odborných seminárov v oblasti zlepšovania pracovných a životných podmienok, zavádzania BFOPO a zdokonaľovania sociálneho riadenia v PPOK. Tak napríklad v roku 1987 zorganizovali seminár pre poľnohospodárske podniky vo Východoslovenskom kraji o *zlepšovaní pracovných a životných podmienok*, v roku 1988 týždenné školenie pre mladých vedúcich pracovníkov okresu Trnava a Senica o *zdokonaľovaní riadiacej práce v podmienkach prestavby hospodárskeho mechanizmu, zamerané na prácu s ľuďmi* a iné. V tomto roku kolektív pripravuje aktuálny seminár o *zdokonaľovaní práce samosprávnych orgánov v štátnych poľnohospodárskych a potravinárskych podnikoch*, na ktorom oboznámi účastníkov s prvými empirickými poznatkami výskumu a praktickými skúsenosťami z uplatňovania Zákona o štátnom podniku v oblasti činnosti samosprávnych orgánov.

Výsledky sociologického výskumu, ako i konkrétne empirické poznatky z poľnohospodárskej praxe predniesli pracovníci oddelenia na mnohých vedeckých podujatiach a publikovali vo vedeckých a odborných časopisoch. Úspešná spolupráca sa začala rozvíjať i s pracoviskami ekonomického a sociologického výskumu v MLR, PLR a v poslednom období i v ZSSR a BLR.

Doterajšie výsledky potvrdzujú, že plánovité riadenie nielen technického a ekonomického, ale aj sociálneho rozvoja podnikov a ich pracovných kolektívov je jedným z významných faktorov zvyšovania účinnosti podnikového i vnútropodnikového riadenia. V tomto duchu sa kolektív jubilujúceho ústavu významnou mierou pričinil o celkové úspešné plnenie úloh, postavených pred ekonomický výskum v procese prestavby hospodárskeho mechanizmu v PPOK, platnom od 1. 1. 1989.

Skúmanie a riešenie sociálnych otázok v poľnohospodárstve a potravinárstve sociologickými prístupmi vo väzbe na výrobu, techniku a organizáciu má za sebou necelé tri desaťroky. Je to obdobie profilovania aplikovanej marxisticko-leninskej sociologickej disciplíny a účinného prepájania sociologického a ekonomického výskumu v súlade s potrebami centrálnych riadiacich orgánov a podnikovej praxe. Ďalšie uplatňovanie zásad prestavby hospodárskeho mechanizmu v PPOK bude však vyžadovať viac ako kedykoľvek predtým i nové výsledky ekonomických a sociologických výskumov, čo je súčasne i záväzkom pre jubilujúci kolektív.

Ing. Zdenek Štastný, CSc., VÚEPP Bratislava

K 25. VÝROČIU KATEDRY PEDAGOGIKY A SOCIOLÓGIE PREVÁDZKOVO-EKONOMICKEJ FAKULTY VYSOKEJ ŠKOLY POĽNOHOSPODÁRSKEJ V NITRE

Štvrtstoročie organizačnej jednotky vysokej školy, ako je katedra, nemusí predstavovať časový priestor, v ktorom by bolo treba zaznamenať udalosti nejakého mimoriadneho významu.

Z hľadiska sociológie ako vyučovacieho predmetu zavedeného do učebných plánov vysokých poľnohospodárskych škôl stojí však za zmienku nielen jej chronologický vývoj, ale aj poznanie problémov, ktoré stáli v ceste a stoja azda doposiaľ.

Na VŠP v Nitre od roku 1964 začína svoju činnosť Katedra pedagogiky, ktorej štrukturálna zmena zahŕňa od školského roku 1972/73 aj výučbu sociológie. Z príležitosti 25 ročného jubilea tejto katedry sa teda zákonite žiada zovšeobecniť, aký bol vývoj sociológie a najmä Sociológie poľnohospodárstva ako vyučovacieho predmetu, a eventuálne aké má šance v najbližšej budúcnosti. Takáto informácia sa žiada aj preto, že v októbri 1989 sa uskutoční vedecké kolokvium na VŠP v Nitre s medzinárodnou účasťou *Za ďalšiu efektívnu prípravu stredoškolských učiteľov pô-*

dohospodárskych škôl v SSR. V tomto podujatí bude vyčlenené miesto aj pre sociológov zaoberajúcich sa aplikovanou disciplínou sociológiou poľnohospodárstva, najmä ako vyučovacím predmetom.

Z hľadiska faktografie treba vedieť, že na VŠP v Nitre sa v príprave poľnohospodárskych inžinierov začala vyučovať aplikovaná sociológia už od roku 1966 pod názvom sociológia poľnohospodárstva. Zabezpečovali ju pracovníci oddelenia sociológie, ktoré organizačne patrilo najskôr ku Katedre marxistickej filozofie a vedeckého komunizmu, potom ku Katedre organizácie pracovných procesov poľnohospodárstva PEF, a nakoniec od roku 1973 až doteraz je na Katedre pedagogiky a sociológie v rámci oddelenia Psychologicko-sociologického poradenstva. Treba poznamenať, že Sociológia poľnohospodárstva sa vyučovala na všetkých troch fakultách v rozsahu jedného semestra 2/2 (2 hodiny prednášky a 2 hodiny semináre) so skúškou. Jej aplikačný charakter vychádzal z potrieb a poznatkov poľnohospodárskej praxe a teoretický základ zo všeobecnej marxistickej sociológie a troch zdrojov marxizmu-leninizmu, a to marxistickej filozofie, politickej ekonómie a vedeckého komunizmu. V tom čase bola evidentná veľmi dobrá spolupráca katedry s oddelením sociológie VÚEPP v Bratislave a ÚFAS SAV v Bratislave, a to nielen vo výskumnej oblasti, ale aj participáciou vo výučbe výberovými prednáškami i formou externej výučby.

Od prestavby štúdia na vysokých školách v roku 1979 sociológia poľnohospodárstva ako vyučovací predmet zanikla a v súčasnom štvorročnom štúdiu je v učebnom pláne na Agronomickej fakulte VŠP zaradená len s možnosťou výberového predmetu, čo sa prakticky už aj tak v predimenzovanej výučbe nerealizuje. I na vlastnej Prevádzkovo-ekonomickej fakulte sa nepočíta s predmetom ani ako s výberovou nepovinnou disciplínou. Na Mechanizačnej fakulte do tohto školského roka bola disciplína zaradená do 4. ročníka v rozsahu 0/2 (dve hodiny seminárnych cvičení za týždeň) s povinným zápočtom. Podobne tomu bolo aj na VŠZ v Prahe a v Brne. Žiaľ, i keď je tendencia zvýrazniť v príprave budúcich inžinierov poznanie práce s ľuďmi, disciplína bola zintegrovaná s teóriou riadenia, takže jej plné rozvinutie je obmedzené na minimum. Pre úplnosť treba dodať, že určitý čas aj na PEF sa problém potreby výučby sociológie poľnohospodárstva riešil tak, že do disciplíny teória riadenia boli zaraďované výberové prednášky a semináre zo sociológie poľnohospodárstva, pričom v posledných rokoch aj toto úplne zaniklo. Na PEF však Katedra pedagogiky a sociológie každoročne až doteraz pripravuje 4—6 diplomantov a ojedinele aj na Agronomickej fakulte (hoci sa predmet nevyučuje) 1—2 diplomantov. V začiatkoch výučby sociológie poľnohospodárstva sa na PEF úspešne pracovalo v priemere za rok s 8—10 študentami v ŠVOČ.

Je potešiteľné, že na Katedre pedagogiky a sociológie sú evidovaní 2—4 študenti ako pomocné vedecké sily, ktoré spolupracujú vo vedeckých výskumoch riešených katedrou najmä s orientáciou na sociologické problémy v oblasti poľnohospodárstva.

Pozitívne treba hodnotiť najmä v poslednom období, že problémy sociologického charakteru sú zaraďované aj do učebných plánov časti foriem postgraduálneho štúdia, a to v rozsahu 10—20 hodín so zápočtom alebo skúškou. Z doterajších skúseností možno zodpovedne posúdiť, že o problematiku sociológie poľnohospodárstva je čím ďalej tým viac zvýšený záujem. Vsunutie do učebných plánov postgraduálnych foriem štúdia nemôže však nahradiť medzeru vedomostí, ktorá vznikla vypadnutím disciplíny sociológia poľnohospodárstva z učebných plánov denného štúdia a diaľkového štúdia, a to nielen na VŠP v Nitre, ale aj na VŠZ v Prahe a v Brne.

O potrebe poznatkov z oblasti sociológie a psychológie či psychológie práce presviedčajú nielen náročné požiadavky poľnohospodárskej praxe, ale aj vyjadrenia respondentov rôznych výskumov uskutočnených katedrou, keď až 92 % opýtaných tvrdí, že základy zo sociológie a psychológie pre prácu s ľuďmi sú nevyhnutné a chýbajú. Upozorňujú na to aj materiály XVII. zjazdu KSČ, v ktorých je zdôrazňovaná mimoriadna úloha poľnohospodárstva v súvislosti so zabezpečovaním najzákladnejšej potreby človeka — potravy. V systéme prestavby mechanizmu národného hospodárstva a prechodu poľnohospodárskych podnikov na chrozrasčot sa ešte výraznejšie bude odrážať v ekonomických úspechoch či neúspechoch stupeň kvality práce s ľuďmi a tá sa bez znalostí sociológie poľnohospodárstva a psychológie rozvíjať nemôže.

Za sľubnú treba považovať pri doterajšej nepriaznivej situácii čo sa týka výučby sociológie poľnohospodárstva snahu vedenia PEF, ktoré mieni v najbližšom čase realizovať v odbore prevádzka a ekonomika smerovanie so zameraním na prípravu absolventov VŠP pre KPÚ pri zvýšení výmery disciplín, okrem iných socio-

lógie poľnohospodárstva, psychológie a psychológie práce. Aj úvaha o znovuzavedení sociológie do výučby vysokých poľnohospodárskych škôl je sľubná. Mala by akceptovať poskytnutie úplného základu poznatkov o práci s ľuďmi, a to predmetom sociológia a predmetom sociológia poľnohospodárstva ako aplikovanej časti, prípadne psychológie práce ako vyučovacích predmetov.

Už priaznivejšie pôsobí učebný plán odboru učiteľstva stredných poľnohospodárskych škôl, ktorý je evidovaný pod č. 41-06-8, v ktorom sa počíta s predmetom Sociológia v rozsahu 60/30 h so skúškou. Výučba nabieha v školskom roku 1990/91, t. j. vo 4. ročníku tejto formy štúdia na PEF VŠP v Nitre.

Prognózu ďalšieho vývoja výučby na VŠP (či VŠZ) je z doposiaľ uvedeného možno zhrnúť v týchto smeroch:

— Je potrebné opäť zaviesť do učebných plánov výučbu predmetu sociológia poľnohospodárstva v rozsahu aspoň jedného semestra (2/2 s., tzn. 2 hodiny prednášok a 2 hodiny seminárnych cvičení týždenne so skúškou.

— V organizačnom systéme všetkých foriem postgraduálneho štúdia zaraďovať problematiku sociológie a psychológie práce.

— Umožňovať študentom pracovať ako pomocné a vedecké sily v problematike výskumných úloh orientovaných na oblasť sociológie (pozri bližšie Sociológia, 20, č. 5, s. 590).

V zhrnutých prognostických návrhoch netreba zvlášť dokumentovať, že objektivnosť potreby takéhoto prístupu si vynucuje sám život, prestavba a nové myslenie, v ktorom ekonomika bez človeka, bez poznania tzv. ľudského faktora sa v želateľných intenciách nemôže rozvíjať. V tomto smere sa očakáva aj vstup sociológov na uvádzanom kolokviu do oblasti potrieb rozvoja a výučby sociológie poľnohospodárstva na vysokých školách poľnohospodárskych v podmienkach ČSSR.

V závere treba ešte konštatovať, že v činnosti jubilujúcej Katedry pedagogiky a sociológie PEF VŠP v Nitre je evidentnosť rozvoja sociológie, jej marxistického poňatia, ktorý katedra nielen udržala, ale v rámci možností aj rozvíjala, a to štyrmi pracovníkmi, z toho jedným docentom a tromi kandidátmi vied. Dokumentuje to aj celý rad vyriešených výskumných úloh, ktorých poznatky sa realizovali na rôznych úrovniach socialistického plánovania a prognózovania, ako i sociálnych služieb v poľnohospodárstve.

Upresňujeme v závere tohto príspevku názor, že treba ujednotiť ďalší postup pri presadzovaní výučby sociológie na vysokých školách technického smeru (i vo vzťahu sociológie poľnohospodárstva na VŠP Nitra, VŠZ Praha a VŠZ Brno), pričom sa očakáva aj podporujúce stanovisko príslušných pracovísk ČSAV a SAV a konečné rozhodnutie oboch MŠMaTV.

Doc. Ing. Ján Bakša, CSc., prom. ped.